

Miten poliisiyhteistyöllä torjutaan EU:n sisäraajat ylittävää rikollisuutta, professori Sirpa Virta?

Eurooppalaisen poliisiyhteistyön instrumentit ovat pysyneet samana Ukrainan sodan laajennettua, mutta eräät uudet ilmiöt ovat yleistyneet. Professori emerita Sirpa Virta kertoo, miten yhteistyöllä voi torjua sisäraajat ylittävää rikollisuutta.

Euroopan sisäisen turvallisuuden ja ylijarajaisen rikollisuuden torjumisen keskeisimpiä painopisteitä on poliisiyhteistyö. SaferGloben hallituksen puheenjohtaja, professori emerita Sirpa Virta on tutkinut sisäisen turvallisuuden kysymyksiä vuosikymmenten ajan.

Virta tarkastelee kysymyksiä systeemisen lähestymistavan kautta. Ajatuksen mukaan koko Euroopan unionin sisäisen turvallisuuden hallinta on monitasoinen verkosto, akateemisessa mielessä voitaisi puhua governancesta.

Turvallisuusviranomaisten yhteistyö on sen tärkein osatekijä. Tässäkin verkostossa keskeisiä ovat solmukohdat, kuten esimerkiksi Europol ja Eurojust, mutta niiden rinnalla on myös erilaisia kehittämisverkostoja ja tutkijayhteistyöhön keskittyviä järjestöjä.

”Verkostoissa ja solmuissa on kyse tiedon välittämisestä ja hallinnasta. Esimerkiksi Europol ei ole jäsenmaissa toimeenpanovaltainen viranomainen, mutta sen merkitys jäsenmaiden lainvalvonnan kannalta on silti kriittinen,” Virta kuvaillee.

LYHYESTI:

- Turvallisuusviranomaisten yhteistyö ja tehokas tiedonvälitys on EU:n sisäisen turvallisuuden kannalta keskeistä.
- EU:n yhteiset tietojärjestelmät mahdollistavat rajat ylittävän rikollisuuden seuraamisen ja torjumisen.
- Pyrkimys yhtenäistää ja harmonisoida jäsenmaiden lainsäädäntöä aiheuttaa jännitteitä valtioiden itsemääräämisoikeuden kannalta.
- Disinformaatio ja hybrdivaikuttaminen ovat lisääntyneet Ukrainan sodan myötä, eikä perinteinen rikostorjunta aina riitä niiden torjumiseen.
- Operatiivinen yhteistyö poliisitoiminnassa ja hyvien käytänteiden jakaminen edistävät kulttuurinmuutosta kohti vahvempaa demokratiaa ja oikeusvaltiota erityisesti uusissa jäsenmaissa.

Keskeistä on toimiva tiedonsaanti

Konkreettisimmin tiedonvälitys näkyy Virran mukaan Euroopan unionin yhteisissä tietojärjestelmissä. ”Ne ovat hyvin vahvoja, ja niillä on erityisesti ennaltaehkäisevä merkitys.”

Tietojärjestelmät toimivat siten, että jäsenmaiden viranomaiset syöttävät sinne vaadittavaa

tietoa esimerkiksi rikollisryhmistä ja rikoksista.

”Organisaatioiden tietojärjestelmät ovat aika massiivisia ja hyviä operatiivisia työkaluja. Toki niiden mukana kulkee aina vahvasti myös keskustelu turvallisuuden ja vapauksien suhteesta, erityisesti yksityisyyden kannalta”, Virta huomauttaa.

Kansainväliset tietojärjestelmät täydentävät kansallisen poliisin toimia etenkin rajat ylittävän rikollisuuden, kuten huumekaupan torjunnassa. Esimerkiksi monet Europolin operatiiviset työkalut teleliikenteen seurannasta analytiikkaan ja valvottuihin läpilaskuihin auttavat poliisia kuroma kiinni rikollisten etumatkaa.

”Käytännössä Europol, poliisi ja tulli voivat seurata reaaliajassa, mitä kautta ja mille tahoille Eurooppaan saapunut huumelasti kulkeutuu.”

Yhtenäistäminen luo myös ristiriitoja

Kuten EU-politiikassa yleensä, myös sisäisen turvallisuuden vahvistamisessa on kyse lainsäädännön harmonisoinnista. EU-jaottelussa sisäasiat kuuluvat Justice and Home Affairsin piiriin, jonka alle lukeutuvat muiden muassa terrorismin torjunta ja rajaturvallisuus.

”Se on EU:ssa kaikista kiistanalaisimpia ja jännitteisimpiä sektoreita, koska siinä vaikutetaan niin keskeiseen jäsenvaltioiden itsemääräämisoikeuteen”, Virta arvioi.

Moni näistä kysymyksistä erityisesti tapaa lomittua maahanmuuttoon.

”Siihen liittyy myös keskeisimpiä jännitteitä oikeusvaltiokeskustelussa, jos ilmiö määritellään vain puolustuksen ja turvallisuuden kautta, eikä sitten kansalaisoikeuksien tai turvapaikanhakijoiden oikeuksien näkökulmasta ollenkaan.”

Jännitteitä voi syntyä myös siitä, että tiedonjako on lopulta jäsenmaiden oman aktiivisuuden ja vastuun varassa. Euroopan sisällä on edelleen huomattaviakin eroja oikeusvaltioperiaatteen ja hyvän hallinnon toteutumisessa.

”Virallisella tasolla jäsenmaat voivat esittää menestystarinoita, mutta edelleenkin ei aina ole selvää, mitä asiakirjojen ulkopuolelta löytyy”, toteaa Virta ja muistuttaa, että monessa EU-maassa valtio on edelleen hyvin kytköksissä järjestäytyneeseen rikollisuuteen ja epäeettiseen sekä arveluttavaan liiketoimintaan.

Mikä on muuttunut Ukrainan sodan alettua?

Virran mukaan eurooppalaisen poliisiyhteistyön instrumentit ovat pysyneet samana Ukrainan sodan laajennettua, mutta eräät uudet ilmiöt ovat yleistyneet.

”Selkeimpiä ja vaikeimpiahan ovat erityisesti Venäjän suunnalta tulevat hybridiuhat, disinformaatio ja tarkoituksellinen demokratian häirintä, joilla pyritään heikentämään sisäistä turvallisuutta jopa suoranaisilla valheilla.”

Virta pitää näihin vastaamista haastavana perinteisen rikostorjunnan kannalta, jos kyseessä ei ole varsinainen rikos tai sotatoimi. Siksi tarvitaan uusia keinoja, kuten EU:n toimet disinformaatiota vastaan.

”Vaikka disinformaation ja häirinnän vaikutuksista sisäiseen turvallisuuteen on julkaistu verrattain vähän tutkimusta, on selvää, että väärän tiedon levittäminen on aina, mutta etenkin kriisitilanteessa todella vaarallista.”

Virta kytkee hybriditoimet myös terrorismin torjuntaan, mutta näkee erityistä tarvetta päästä ilmiöihin vielä paremmin käsiksi ja mennä perinteisen terrorismin torjunnan koneistojen ja keinojen ulkopuolelle.

Esimerkkinä hän nostaa esiin veitsi-iskut, sabotaasit sekä kriittisten infrastruktuurin vahingoittamisen ja lamauttamisen. ”Tiedustelupalvelut ovat esittäneet, että jokin taho pyrkii rahalla värväämään tekijöitä, jotka syöttävät polttoainetta ääriajattelulle ja vihalle”, Virta kertoo.

Konfliktien keskellä Virta haluaa muistuttaa myös kasvavasta huumausainerikollisuudesta, joka ei ole kadonnut minnekään, vaan ”pikemminkin päinvastoin”.

”Erityisesti Yhdysvalloissa voimakkaasti lisääntynyt fentanyyli rantautuu yhä suuremmissa määrin Eurooppaan. Ja on ongelma, että tämä kaikki jää nyt tavallaan pimentoon, koska muut kriisit tulevat päälle”, Virta korostaa.

Operatiivisella yhteistyöllä vahvempaa oikeusvaltiota

Positiivisena Virta näkee operatiivisen yhteistyön potentiaalisen vahvan demokratian ja oikeusvaltion periaatteiden vahvistamiseksi etenkin uusissa ja

tulevissa jäsenmaissa. Esimerkiksi EU:n lainvalvontaviranomaisten ja Ukrainan poliisiyhteistyön, samoin kuin EUAM Ukraine -poliisimission suhteen Virta on toiveikas.

Ero esimerkiksi suomalaisille tutun poliisin ja monen entisen diktatuurin virkavallan välillä voi olla mittava. Esimerkiksi monessa Välimeren ja Itä-Euroopan maassa toimii edelleen puolisotilaallinen virkavalta, vaikka esimerkiksi Ukraina luopui sisäministeriön sotilaallisista ”kotimaanjoukoista” vuonna 2014.

”Jos se aiemmin oli vakoilua, kyttämistä ja epäluuloa, siitä on iso ero ajatteluun, jossa poliisi turvaa ja palvelee kansalaisia, ja voi olla jopa avulias ja ystävällinen. Siinä on jo kyseessä suuri kulttuurimuutos – mutta ennen kaikkea kyse on poliittisen järjestelmän demokraattisuudesta ja oikeusvaltiosta.”

SAMUEL TAMMEKANN

Artikkelisarja on toteutettu Valtioneuvoston kanslian Eurooppa-tiedotustuella hankkeelle ”Euroopan sisäinen turvallisuus Ukrainan sodan mainin-geissa”.

SaferGlobe on vuonna 2010 perustettu riippumaton suomalainen ajatushautomo, joka tuottaa tietoa ja kehittää työvälaineitä kestävän rauhan ja turvallisuuden edistämiseksi. Tuotamme helposti saavutettavaa tietoa, selvityksiä ja koulutuksia rauhan ja laajan turvallisuuden kysymyksistä.

Lue lisää: saferglobe.fi

EUROPOL

Europol on virasto, jonka tavoitteena on luoda turvallisempi Eurooppa tehostamalla EU-maiden poliisi- ja lainvalvontaviranomaisten välistä yhteistyötä. Sen tehtävänä on auttaa EU-maita estämään ja torjumaan kansainvälisiä rikoksia ja terrorismia.

Europolin tavoitteena on:

- tukea lainvalvontaviranomaisia helpottamalla tiedonvaihtoa, tuottamalla rikosanalyysijä sekä auttamalla ja koordinoimalla rajat ylittäviä operatioita,
- tulla EU:n rikostietokeskukseksi tunnistamalla yleiset tiedoissa olevat aukot ja tutkinnan painopistealueet,
- kehittyä edelleen EU:n lainvalvonnan asiantuntemuksen keskuksena ottamalla käyttöön uusia tekniikoita sekä edistämällä tiedonvaihtoa ja laadukasta koulutusta erikoisaloilla, kuten terrorismi, huumet ja euron väärentäminen.

(Eurlex)

EUROJUST

Euroopan unionin rikosoikeudellisen yhteistyön virasto (Eurojust) edistää oikeudellista koordinointia ja yhteistyötä kansallisten viranomaisten välillä ja antaa käytännön tukea syyttäjiille vakavan, valtioiden rajat ylittävän rikollisuuden ja terrorismin torjunnassa.

(european-union.europa.eu)

OIKEUS- JA SISÄASIOIDEN NEUVOSTO

Oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa (OSA) kokoontuvat kaikkien EU:n jäsenmaiden oikeus- ja sisäministerit. Neuvosto hyväksyy lainsäädäntöä, jonka tarkoituksena on taata perusoikeudet ja ihmisten vapaa liikkuminen EU:n alueella sekä varmistaa kansalaisten korkeatasoinen suojele. Se vastaa turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikasta, yksityis- ja rikosoikeudellisesta yhteistyöstä, pelastuspalvelusta sekä vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden ja terrorismin torjunnasta. Se käsittelee myös kysymyksiä, jotka liittyvät Euroopan sisäraajattomaan Schengen-alueeseen.

(consilium.europa.eu)

SAFERGLOBE

